

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України від 03.10.2003 р. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України від 25.01.2002 р. – 2002. – № 3. – Ст. 27.
3. Бусуйок Д.В. Правове регулювання обмежень прав на земельні ділянки в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / Д.В. Бусуйок. – К., 2005. – 19 с.
4. Гонгало Р.Ф. Суперфіцій у римському праві та його рецепція у сучасному цивільному праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Р.Ф. Гонгало. – Одеса, 2008. – 18 с.
5. Кутателадзе В.О. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови за цивільним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / В.О. Кутателадзе. – Київ, 2011. – 20 с.
6. Мартин В.М. Право користування чужим майном : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / В.М. Мартин. – Львів, 2006. – 20 с.
7. Цюра В.В. Речові права на чуже майно : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / В.В. Цюра. – К., 2005. – 19 с.
8. Черкаська Н.В. Обмеження прав на земельні ділянки : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / Н.В. Черкаська. – Донецьк, 2009. – 19 с.
9. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. – 2-е вид., перероб. і доп. / За ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 832 с.
10. Про оренду землі : Закон України від 06 жовтня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України від 17.11.1998 р. – 1998. – № 46. – Ст. 280.
11. Вищий господарський суд України. Узагальнення судової практики розгляду господарськими судами справ у спорах, пов'язаних із земельними правовідносинами від 01.01.2010 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
12. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закону України від 01 липня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України від 17.12.2004 р. – 2004. – № 51. – Ст. 553.

УДК 347.7

ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ ІНВЕСТОРА В ЦІННІ ПАПЕРИ ЯК ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

PROTECTION OF INVESTOR'S INTERESTS AS THE AIM OF STATE REGULATION OF SECURITIES MARKET

Маслова-Юрченко К.О.,

*кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Статтю присвячено державному регулюванню і законодавству про цінні папери. Автор розглядає його мету та принципи. Оскільки захист інвестора часто вважають найголовнішим завданням державного регулювання у вказаній сфері, аналізуються позитивні риси цього підходу та його недоліки. Щоб обґрунтувати необхідність охорони інтересів всіх учасників правовідносин, використовується приклад договору андеррайтингу цінних паперів. Робиться висновок, що хоча захист інтересів інвестора як рушійної сили ринку цінних паперів, безумовно, важливий, право має сприяти погодженню конкуруючих інтересів всіх учасників фондового ринку.

Ключові слова: державне регулювання ринку цінних паперів, андеррайтинг, емісія, професійна діяльність на фондовому ринку, торгівля цінними паперами, розміщення цінних паперів, цінні папери, фондовий ринок.

Статья посвящена государственному регулированию и законодательству о ценных бумагах. Автор рассматривает его цели и принципы. Поскольку защита инвестора часто считается главным заданием государственного регулирования в рассматриваемой сфере, анализируются положительные стороны этого подхода и его недостатки. Чтобы обосновать необходимость охраны интересов всех участников правоотношений, используется пример договора андеррайтинга ценных бумаг. В заключение говорится, что хотя защита интересов инвестора как движущей силы рынка ценных бумаг, безусловно, важна, право призвано служить связующим звеном для конкурирующих интересов всех участников фондового рынка.

Ключевые слова: государственное регулирование рынка ценных бумаг, андеррайтинг, профессиональная деятельность на фондовом рынке, размещение ценных бумаг, торговля ценными бумагами, ценные бумаги, фондовый рынок, эмиссия.

The article deals with state regulation and the law of securities. The author examines its aim and principles. As the protection of an investor is often considered to be the main aim of state regulation in this field, the pros and cons of this approach are examined. The example of the underwriting agreement is used to prove that different sides of the agreement must be considered. The conclusion of the article states that though it's very important to protect the interests of the investor as the moving force of the securities market, law must be mediating to find a compromise between different competing interests.

Key words: state regulation, securities regulation, underwriting, professional trade in securities, securities issue, financial market, financial agents, security dealers.

Законодавство про цінні папери покликане впорядкувати суспільні відносини, що виникають з приводу обігу цінних паперів як частини цивільного обороту. Обіг цінних паперів, у свою чергу, має забезпечувати перехід коштів від осіб, які накопичили їх надлишок і прагнуть розпорядитися ним з вигодою для себе, до осіб, що потребують фінансування. Таким чином, згідно зі своїм призначенням, законодавство про цінні папери може відігравати важливу роль у процесі переміщення і розподілу майнових благ у суспільстві.

Забезпеченню ефективності державного регулювання у сфері підприємництва і ринкових відносин присвячено

багато цікавих наукових робіт, де належна увага приділена його сутності і призначенню. Серед праць сучасних науковців хотілося б відмітити роботи В.Л. Яроцького [1, с. 244–273], Д.В. Задохайла [2], Н.О. Саніахметової [3], К.В. Масляєвої [4, с. 85–107].

У цій статті ми ставимо собі завдання дослідити достатньо вузьку проблематику: пропонуємо поглянути на державне регулювання ринку цінних паперів через категорію приватного інтересу. Традиційно головною метою законодавства про цінні папери вважають захист інвестора як особи, що вкладає кошти у цінні папери. Тому дослід-

ники, погоджуючись у цілому з тим, що на ринку цінних паперів, як і в будь-якій іншій сфері, існує множинність інтересів, концентрують увагу на особі інвестора (або ширше – споживача фінансових послуг). Розуміючи необхідність і обґрунтованість такого підходу, хотілося б привести деякі міркування і стосовно його недоліків.

Спочатку скажемо декілька загальних слів про охорону інтересів інвестора як мету державного регулювання ринку цінних паперів. Слід погодитися, що інвестор – це основна сила, яка стимулює розвиток фінансових послуг, тому й на фондовому ринку насамперед слід захищати його інтереси. Однак це дуже спрощений підхід, у якому не відображена цільова спрямованість законодавства про цінні папери у всій множинності її аспектів. Це поняття складне і багатогранне. Звужувати його до самої лише охорони інтересів інвесторів означає ігнорувати інші важливі функції та завдання нормативно-правового регулювання обігу цінних паперів.

У правовідносинах з приводу цінних паперів бере участь ціла низка різноманітних учасників, і тому було б неправильно фокусуватися лише на одному з них на шкоду іншим. Тим більше, це не підтримало б того простого факту, що правове регулювання у кінцевому підсумку має забезпечувати і погоджувати інтереси різних суб'єктів, які часто між собою є протилежними, і лише право може їх узгодити, зробивши врегульовані ним відносини стабільними і гармонійними. Досягти компромісу між конкуруючими інтересами – ось одне з найголовніших завдань права. Крім того, слід завжди мати на увазі, що окрім очевидних ознак, у механізмі правового регулювання є й такі аспекти, які на перший погляд важко помітити, своєрідні приховані камені на міліні заплутаного сплетіння права, держави і суспільства.

Сьогодні, як ніколи, увага науковців потрібна співвідношенню волі держави і свободи громадянського суспільства, виробленню чітких рекомендацій щодо характеру правових приписів, загальних засад втручання держави в процеси господарювання, ефективності правотворчості і забезпеченню того, щоб у правових нормах були враховані інтереси якомога ширшого кола учасників цивільних відносин.

В умовах політичної, соціальної та економічної нестабільності в державі, де фондовий ринок і ринок фінансових послуг ще знаходиться на етапі свого формування, з несприятливим інвестиційним кліматом, при нескінченних дестабілізаційних процесах у сфері господарювання, правове регулювання ринку цінних паперів має надзвичайно важливе значення. Лише кропітка і обережна праця правотворців, поєднана із зусиллями вчених-правників, може забезпечити ефективне функціонування фінансових інструментів, що через певний проміжок часу неминуче призведе до стабілізації і оздоровлення ринкових відносин та економіки в цілому.

Тому вплив держави на відносини у сфері ринку цінних паперів і ринку фінансових послуг, як і в цілому в сфері посередництва при здійсненні підприємницької діяльності, може бути обґрунтованим і доречним лише при дотриманні умов, способів і меж, передбачених чинним законодавством.

Тим більше що охоронна функція правового регулювання, разом з її благородним призначенням та позитивною роллю у суспільстві, має і темний бік – за нею, немов тінь, слідує вже не настільки однозначна тенденція: законодавець завжди бажає обмежити, не допустити, попередити певні явища. Стимулювальна функція завжди доповнюється обмежувальною, право має певні явища дійсності захистити, а інші – витиснути з життя.

Це прагнення є зрозумілим і має на меті досягти суспільної вигоди, в кінцевому підсумку, вигоди для всіх, але ж тим, хто творить право, треба розуміти, що право є утиль і цей утиль не має в жодному разі бути надмірним,

щоб не ставити під загрозу саме існування громадянського суспільства.

Тому й важливо, щоб при виконанні охоронної функції правове регулювання не стало надто суворим. Повсякчас законодавцю треба дбати не тільки про охорону інтересів, але й про їх баланс, гармонію протилежностей.

Крім того, ринку цінних паперів у всі часи і за всіх правових систем притаманний ризиковий характер. Тут ризик – нормальне явище, а не щось, що порушує порядок розвитку ринкових відносин, він існує як складова частина самих правовідносин, а не виходить за їх межі. До ризику зазнати майнових втрат мають бути готові як інвестори, так і професійні учасники ринку цінних паперів. Тому при регулюванні ринку цінних паперів не слід навіть ставити собі за мету усунути цей ризик. Його треба не долати, а тримати в цивілізованих межах, слідкуючи, щоб ризик не перетворився на неконтрольовану реакцію. Так, інвестори мають розуміти, що вкласти кошти у цінні папери – це завжди ризиковано, але водночас вони мають відчувати підтримку права на випадок настання для них несприятливих наслідків.

Таким чином, у правовому регулюванні ринку цінних паперів на перший план треба ставити не приватні інтереси окремих осіб, а здорове функціонування ринку в цілому, ефективну систематизацію і перерозподіл благ, що у свою чергу викликає і задоволеність інвесторів, їх впевненість в ефективності ринку цінних паперів, а отже й забезпечить виконання державою обов'язку піклуватися про інтереси інвесторів у цінні папери.

Тепер логічно навести деякі роздуми, як же застосовувати сказане вище у законотворчості і як слід враховувати інтереси усієї сукупності суб'єктів ринкових відносин при написанні юридичних норм. Проілюструємо ці роздуми прикладом такої цікавої правової конструкції, як договір андеррайтингу.

Поняття про андеррайтинг цінних паперів прийшло з США, де воно сформувалося ще до середини 20-го століття, з того часу ускладнилося й розвинулося і на даний момент є предметом жвавих дискусій у галузях права та економічної науки.

У зв'язку з цим не викликає подиву, що термін «андеррайтинг», звичайно, походить з англійської мови, від дієслова to underwrite. У свою чергу, це є сполученням прийменника under (під, низу) і дієслова to write (писати). Саме тому на українську мову термін underwriting траслюється «андеррайтинг» і пишеться через подвійне «р». Слово to underwrite є цікавим з точки зору етимології і зараз має багато значень. Якщо коротко, то to underwrite означає гарантувати, підписати, підтвердити, поручитися за кого-небудь, взяти на себе ризик, допомогти з виконанням певних обов'язків, підтримати на випадок настання яких-небудь наслідків, що є імовірними, можуть настати або не наставати.

Що ж означає термін «андеррайтинг» у застосуванні до фондового ринку? Це поняття зв'язано з першим випуском у вільне розповсюдження цінних паперів певної компанії. У країнах англо-американської правової сім'ї під цим терміном може розумітися широке коло зобов'язань за участі посередника у торгівлі цінними паперами. Це широке коло зобов'язань можна звести, в загальному, до того, що андеррайтер є професійним суб'єктом діяльності на фондовому ринку, який допомагає емітенту розмістити випуск цінних паперів, взявши на себе частину пов'язаних з цим ризиків.

Андеррайтер – це завжди посередник у торгівлі цінними паперами. Мається на увазі, що він сприяє, допомагає емітенту розмістити цінні папери останнього, домовляючись з інвесторами щодо придбання ними цінних паперів емітента. Крім того, андеррайтер надає емітентові різного роду консультації, пояснює стан ринку, законодавства, певні процедурні питання, вимоги щодо оформлення до-

кументів тощо. Незважаючи на те, що при розміщенні цінних паперів подібні консультації є дуже важливими для емітента, українське законодавство не цікавиться тією складовою послуг андеррайтера, яка стосується обміну інформацією між андеррайтером та емітентом.

З самої природи відносин андеррайтингу випливає, що андеррайтер має допомогти емітенту визначити, яку ціну встановити на цінні папери, бо це можна адекватно зробити, лише врахувавши багато складних факторів, що діють на фондовому ринку, і як раз андеррайтер, а не емітент, має володіти необхідними для цього відомостями, тому що він є професійним торговцем цінними паперами.

Оскільки андеррайтер, на відміну від емітента, діє на фондовому ринку професійно, він має сприяти емітенту в підготовці проспекту емісії та інших документів, що вимагаються під час емісії цінних паперів.

З приводу вказаних питань андеррайтер має багато спілкуватися з емітентом, як даючи йому інформацію, так і отримуючи відомості від нього.

Але з викладеного напрошується один не найбільш очевидний висновок. Якщо андеррайтер є посередником і діє якби між двох сторін, то він має дотримуватися інтересів як емітента, так і інвесторів, інакше замість торгівлі цінними паперами отримаємо суцільну оману і зловживання. Тому хотілося б сказати декілька слів про баланс інтересів на фондовому ринку, сподіваючись, що якщо це буде цікаво правникам, то у майбутньому це питання має знайти відображення і в законодавстві.

Коротко розглянемо деякі питання теорії. Діяльність андеррайтера, як і будь-якого іншого посередника, має внутрішню і зовнішню сторону. Внутрішня сторона охоплює відносини андеррайтера з емітентом у процесі розміщення цінних паперів, а зовнішня – відносини андеррайтера з інвесторами у цінні папери. Як у внутрішніх, так і у зовнішніх відносинах циркулює інформація, пов'язана з розміщенням цінних паперів. Деякі відомості, що отримує андеррайтер від емітента, він передає інвесторам, інші далі не ідуть. Деякі мають конфіденційний характер, інші не мають ознак таємниці. І саме з цим оборотом відомостей пов'язана проблема вже зовсім не теоретичної, а практичної площини – в андеррайтера як посередника між емітентом та інвесторами може виникати так званий «конфлікт інтересів».

З одного боку, андеррайтер має обов'язок діяти в інтересах емітента. Це прямо вказано у самому визначенні андеррайтингу у ч. 4 ст. 17 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» [5]. Але, з іншого боку, андеррайтер не може не враховувати інтересів інвесторів, які перш ніж купувати цінні папери, мають отримати достатній обсяг інформації про них та їх емітента.

Сьогоднішнє українське законодавство не покладає на андеррайтера відповідальність за подання неправдивих або неповних відомостей, пов'язаних з розміщеними ним цінними паперами. Треба зазначити, що це не відповідає міжнародній практиці.

Так, як на сьогодні це склалося в Україні, в разі, коли інвестори отримали неправдиву інформацію від андеррайтера, притягти його до відповідальності досить складно. У крайньому випадку, якщо все ж такі представники емітента зможуть надати суду докази того, що інформація була отримана саме від андеррайтера, представник андеррайтера завжди може послатися на те, що сам був введений в оману емітентом стосовно фінансового стану його підприємства (адже обов'язку перевіряти цей стан на андеррайтера законом також не покладено).

Таким чином, ситуація, що наявна у ці часи на фондовому ринку України, зводиться до того, що андеррайтер цілком може уникнути відповідальності за дії, які вчинив в інтересах емітента, але в повній протилежності інтересам інвесторів і в порушення принципу добросовісності. А фактично це є відкритий простір для зловживань.

Конфлікт інтересів полягає у тому, що якщо при розміщенні цінних паперів андеррайтеру стають відомі певні обставини, які потенційно можуть негативно вплинути на інвестиційну привабливість цих цінних паперів, андеррайтер має обрати, чи повідомляти цю інформацію інвесторам, що виразили бажання придбати цінні папери, або ж приховати її. Звичайно, треба прямувати до прозорості ринку і надійності інвестицій. Тому розкриття цієї інформації буде добрим і правильним діянням з боку андеррайтера, але не відповідатиме ані інтересам емітента, ані інтересу самого андеррайтера.

Як подолати цей конфлікт і попередити зловживання? Загалом, є два шляхи. Або залишити все як є, відклавши справу «на самотік». Андеррайтерам, що притримують важливу інформацію, не будуть довіряти в обороті. Тому згодом більше доходу стануть приносити послуги тих посередників, хто може правильно встановити баланс між інтересами емітента і інтересами інвесторів. Так діють закони ринку. Але чи буде достатньо лише таких несприятливих наслідків за недобросовісність? Адже вони розраховані на далеке майбутнє, та й сам фондовий ринок України зростає в умовах «дикого», нецивілізованого конкурентів.

Постає питання, чи не обере Україна протилежний шлях, коли умови і вимоги розкриття інформації в процесі розміщення цінних паперів за участі андеррайтера встановлюватимуться у законі? У США, батьківщині андеррайтингу, існує (і існувало в минулому) досить багато подібних норм. Хочеться виразити сподівання, що й вітчизняний законодавець зацікавиться у найближчому часі окресленою вище проблематикою.

Таким чином, при виконанні договору андеррайтингу інтереси емітента, андеррайтера та інвестора можуть входити в конфлікт між собою. Правові норми, прийняті в сфері обігу цінних паперів, мають подолати негативні наслідки будь-якого подібного конфлікту інтересів. З нормативних приписів має чітко випливати, за яких обставин андеррайтер повинен розголошувати отримані ним відомості, а в інших випадках, коли немає відповідного прямого легального розпорядження, андеррайтер може відомості, отримані від емітента, залишити в таємниці від інвесторів. Навіть більше, треба чітко передбачити, яку інформацію тут слід вважати інформацією з обмеженим доступом, тобто виділити з усього обсягу відомостей, які може отримати андеррайтер, категорію інформації, розголошувати яку він не має права.

При цьому захищеність інтересів інвестора в цінні папері має бути досягнута без надмірної суворості закону, без того, щоб закон неблаганно обмежував розпорядження власними коштами (так, на ринку цінних паперів існує ризик, але ж інвестор іде на нього, усвідомлюючи можливі наслідки, треба надати йому можливість помилитися, це також частина ринкових реалій). Якщо закон передбачить надто вузькі межі для розголошення інформації, ринок не зможе розвиватися у напрямі саморегуляції. Разом з тим ситуація на сьогодні, коли чітких правових приписів взагалі немає, не робить користі ані емітентам, ані андеррайтерам, знижуючи потенційну до них довіру з боку інвесторів, які просто бояться вкладати гроші в цінні папери, розуміючи, що раз закон цього не вимагає, то їм повної інформації не нададуть.

Проаналізувавши призначення правового регулювання у сфері ринку цінних паперів, доходимо висновку, що не слід вбачати головну мету його в самих по собі захисті та охороні інтересів інвестора в цінні папері.

Якщо ми будемо керуватися лише інтересами конкретного сегмента ринкових правовідносин, ми прийдемо до проблеми перекосу правової регламентації і вся система нормативних приписів рано чи пізно розсиплеться: звідси й прогалини в законодавстві, коли певні проблеми, що потребують вирішення, залишаються без уваги, і правові

колізії, де різні суб'єкти правотворчості намагаються, не погоджуючи своїх зусиль, врегулювати специфіку лише своєї сфери і фактично розривають правове регулювання окремих відносин на фрагменти, які між собою категорично не поєднуються.

Отже, в результаті у сучасному законодавстві про цінні папери важко орієнтуватися навіть фахівцю. Тому треба скерувати правотворчу діяльність у сфері розглянутих проблем не на охорону інтересів інвесторів самих по собі, а на оздоровлення ринку цінних паперів в цілому та його ефективний розвиток. Тоді й інвестори в цінні папери отримають більше можливостей розпорядитися своїми майновими правами, почуваючи себе захищеними у ринкових відносинах, належно врегульованих правом.

Хочеться висловити сподівання, що незабаром у нових нормативних актах України знайде своє відображення досвід правового регулювання ринку цінних паперів у країнах Заходу, а також будуть враховані думки сучасних українських науковців з приводу вдосконалення вітчизняної правової системи.

Нагальній увазі потребують система ліцензування учасників ринку цінних паперів, процедура випуску цінних паперів масових емісій, депозитарна діяльність, а також інші проблемні аспекти правовідносин з приводу цінних паперів, що виникають в Україні. Вирішувати ці питання слід через системний підхід до державного регулювання ринку цінних паперів, щоб правові норми охоплювали інтереси різних суб'єктів і сприяли охороні більш широкого кола учасників фондового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Яроцький В.Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції) : [монографія] / В.Л. Яроцький. – Харків : Право, 2006. – 544 с.
2. Задохайло Д.В. Державне регулювання ринкових відносин як актуальна юридична проблема [Текст] / Д.В. Задохайло // Українське комерційне право. – 2005. – № 6. – С. 18-29.
3. Саніахметова Н.О. Поняття державного регулювання підприємництва [Текст] / Н.О. Саніахметова // Українське комерційне право. – 2005. – № 6. – С. 10-18.
4. Масляєва К.В. Господарсько-правове забезпечення функціонування ринку фінансових послуг України : [монографія] / К.В. Масляєва. – Харків : Видавництво «ФІНН», 2010. – 176 с.
5. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3489-IV / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Відомості Верховної Ради України. – 2006 р. – № 31. – Ст. 1126.

УДК 347

ПІДСТАВИ ВИНИКНЕННЯ ДОГОВІРНОЇ ТА ДЕЛІКТНОЇ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

THE GROUNDS FOR APPEARANCE OF CONTRACTUAL AND TORT LIABILITY: SOME THEORETICAL ASPECTS

Микитин В.І.,

*викладач кафедри цивільного права та процесу
юридичного факультету*

Тернопільського національного економічного університету

У статті проаналізовано поняття підстав договірної та деліктної цивільно-правової відповідальності. Встановлено, що юридичні факти є підставами цивільно-правової відповідальності. Зроблено висновок про те, що характеристика цивільного правопорушення повністю вичерпується такими умовами, як шкода, протиправність, причинний зв'язок між протиправними діями і наслідками, шкідливими наслідками і виною, які у сукупності формують склад цивільного правопорушення.

Ключові слова: цивільно-правова відповідальність, юридичний факт, правопорушення, склад цивільного правопорушення, шкода, протиправність, вина.

В статье проанализированы понятия оснований договорной и деликтной гражданско-правовой ответственности. Установлено, что юридические факты являются основаниями гражданско-правовой ответственности. Сделан вывод о том, что характеристика гражданского правонарушения полностью исчерпывается такими условиями, как вред, противоправность, причинная связь между противоправными действиями и наступившими вредными последствиями и виной, которые в совокупности формируют состав гражданского правонарушения.

Ключевые слова: гражданско-правовая ответственность, юридический факт, правонарушения, состав гражданского правонарушения, вред, противоправность, вина.

In the article the concept of grounds of contractual and tort liability is analyzed. It is found that legal facts are the grounds of civil liability. It is concluded that characteristics of the tort is completely exhausted by such terms as damage, unlawfulness, causal relationship between unlawful acts and consequences, harmful effects and guilt, which combine to form the structure of tort.

Key words: civil liability, legal fact, tort, structure of tort, damage, unlawfulness, guilt.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Цивільно-правову відповідальність можна визначити як передбачене законом або договором і забезпечене силою державного примусу правовідношення, яке настає у результаті вчинення правопорушення і яке виражається в обов'язку учасників цивільно-правових відносин понести додаткові позбавлення майнового характеру за вчинене правопорушення, з метою найбільш повного

відновлення або компенсації порушених прав потерпілої особи.

О.С. Юффе зазначав, що правовідносини в їх динамічному стані неможливо зрозуміти без вивчення обставин, яким закон надає юридичне значення, які зумовлюють виникнення, зміну та припинення правових відносин [1, с. 158]. Підставою виникнення будь-якого правового явища, у тому числі правовідносин відповідальності, є юридичні факти.